

Det tilføjes, at et enkelt medlem af komiteen afgav særskilt udtalelse, hvori han, især under hensyn til at konsultativt referendum i realiteten betyder det samme som en bindende beslutning, og til den agitation, der vil ledsage en afstemning, frarådede flertallets forslag om indførelse af folkeafstemning.

C. Mine bemærkninger.

Jeg mener, at det væsentlige i den svenske ordning er, at referendum er *frivilligt*, ikke at det er konsultativt. Efter det tidligere anførte adskiller det konsultative referendum sig ikke væsentligt fra det decisive, men er en form, der, væsentlig af ideologiske grunde, gribes til for ikke at bryde for stærkt med tilvant tankegang. Derimod er det meget afgørende, at referendum er frivilligt. Herved adskiller det sig såvel ideologisk som realpolitisk afgørende fra den typiske kontrollerende folkeafstemning efter schweizisk mønster.

Decisiv folkeafstemning.

Efter det princip, der var fastlagt i bet. I om konsultativt referendum, nemlig at kongens og rigsdagens stilling som statsmagts bærere skal fastholdes ubeskåret, var spørgsmålet om decisivt referendum egentlig allerede afgjort. Decisivt referendum hviler på forudsætning om, at det umiddelbart afstemmende folk er øverste statsmyndighed, og er derfor klart i strid med det angivne princip. Dette udtrykker det repræsentative demokratis ide, medens det decisive referendum er udtryk for det direkte demokratis ide.

Det forbyr derfor ikke, at Bet. II (om decisiv folkeafstemning) med sine mindre end 30 sider gør et ret kortfattet indtryk. Der synes at bestå et misforhold mellem selve betænkningen og de overordentlig indgående undersøgelser over referendum i Schweiz og U.S.A., der udgør 2 voluminøse bilag på tilsammen næsten 800 sider.

A. Folkeafstemningsinstituttet i det schweiziske demokrati (Brusewitz: bet. II, bil. A.)

Bestræbelserne for indførelse af folkeafstemning begynder i Schweiz ca. 1830 og vinder fra ca. 1860 overhånd. Forudsætningerne for det nuværende system findes i 3 faktorer:

1. Den national-historiske faktor (130 f.).

Fra ældgammel tid har der i de schweiziske land-kantoner hersket umiddelbart demokrati, men dette er dog næsten overalt forsvundet fra og med det syttende århundredes begyndelse og erstattet af aristokratiske former. Man bør derfor ikke tilskrive denne faktor synderlig betydning.

2. Den idé-politiske faktor (135 f.).

Det voksende demokrati i begyndelsen af det nittende århundrede hvilede i Schweiz som andetsteds oprindelig på det repræsentative system, men efterhånden vandt folkesuverænitets-ideen indpas, især under indflydelse af Rousseaus ideer.

3. Den realpolitiske faktor (139 f.).

Medens parlamenterne i andre europæiske stater var baseret på tokammer-system, hvilede de i Schweiz gennemgående på etkammer-system, og medens parlamenterne i andre konstitutionelt styrede lande havde en modvægt i en selvstændig regeringsmagt, savnede